

DOI <https://doi.org/10.51647/kelm.2021.5.2.40>

O PROBLEMIE ZDEFINIOWANIA POJĘCIA I SPECYFIKI PRAWNEJ REGULACJI NADZORU I KONTROLI NAD PRZESTRZEGANIEM PRAWA PRACY

Oleksii Kucher

Kierownik Państwowej Służby Regulacyjnej Ukrainy (Kijów, Ukraina)

ORCID ID: 0000-0003-3742-2154

oleksii_kucher@ukr.net

Adnotacja. W artykule przeanalizowano teoretyczne podejścia do definiowania pojęcia i nakreślenia charakterystycznych cech regulacji prawnej w ogóle, a w szczególności w kontekście regulacji nadzoru i kontroli nad przestrzeganiem przepisów prawa pracy. Regulacja prawna nadzoru i kontroli nad przestrzeganiem przepisów prawa pracy jest charakteryzowana jako działalność uprawnionych podmiotów (przede wszystkim organów władzy publicznej) w zakresie ustanawiania mechanizmu kontroli i nadzoru nad przestrzeganiem obowiązującego prawa w dziedzinie stosunków pracy. To organy władzy publicznej określają przepisy prawne, które zawierają podstawowe zasady prawnej regulacji nadzoru i kontroli nad przestrzeganiem przepisów prawa pracy przez inne podmioty. Autor konkluduje, że regulacja prawna nadzoru i kontroli nad przestrzeganiem przepisów prawa pracy powinna być interpretowana jako regulacyjny i porządkujący wpływ prawa na stosunki społeczne powstające w toku działań kontrolnych i nadzorczych w danym obszarze, który jest wykonywany poprzez odpowiednio przyjęte akty prawne o różnej mocy prawnej.

Słowa kluczowe: regulacja prawna, nadzór, kontrola, ustawodawstwo, praca, prawo pracy, prawo administracyjne.

TO THE PROBLEM OF DEFINING THE CONCEPT AND FEATURES OF LEGAL REGULATION OF SUPERVISION AND CONTROL OVER COMPLIANCE WITH LABOR LEGISLATION

Oleksiy Kucher

Head of the State Regulatory Service of Ukraine (Kyiv, Ukraine)

ORCID ID: 0000-0003-3742-2154

oleksii_kucher@ukr.net

Abstract. The article examines theoretical approaches to defining the concept and delineating the characteristic features of legal regulation in general, and in the context of regulation of supervision and control over compliance with labor legislation, in particular. The legal regulation of supervision and control over compliance with labor legislation is characterized as the activity of authorized subjects (primarily state authorities) in the field of establishing the mechanism of control and supervision of compliance with current legislation in the field of labor relations. It is the state authorities that determine the legal norms that contain the fundamental principles of legal regulation of supervision and control of compliance with labor legislation by other entities. It was concluded that the legal regulation of supervision and control over compliance with labor legislation should be interpreted as carried out, with the help of regulatory and legal acts of various legal force adopted in the established order, regulating and organizing the influence of law on social relations that arise in the process of carrying out control and supervision activities in the relevant direction.

Key words: legal regulation, supervision, control, legislation, work, labor law, administrative law.

ДО ПРОБЛЕМИ ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ ТА ОСОБЛИВОСТЕЙ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ НАГЛЯДУ І КОНТРОЛЮ ЗА ДОДЕРЖАННЯМ ЗАКОНОДАВСТВА ПРО ПРАЦЮ

Олексій Кучер

Голова Державної регуляторної служби України (Київ, Україна)

ORCID ID: 0000-0003-3742-2154

oleksii_kucher@ukr.net

Анотація. У статті досліджено теоретичні підходи щодо визначення поняття та окреслення характерних ознак правового регулювання взагалі, та в контексті регулювання нагляду і контролю за додержанням законодавства про працю, зокрема. Правове регулювання нагляду і контролю за додержанням законодавства про працю характеризується, як діяльність уповноважених суб'єктів (насамперед органів державної влади) у царині закріплення механізму контрольно-наглядової діяльності щодо додержання чинного законодавства в сфері трудових відносин. Саме органи державної влади визначають ті правові норми, які містять основоположні засади правового регулювання нагляду і контролю за додержанням законодавства про працю іншими суб'єктами. Зроблено висновок, що правове регулювання нагляду та контролю за додержанням законодавства про працю слід тлумачити як здійснюваний, за допомогою прийнятих у встановленому порядку нормативно-правових актів різної юридичної

сили, регулюючий та упорядковуючий вплив права на суспільні відносини, які виникають в процесі здійснення контролюючо-наглядової діяльності за відповідним напрямом.

Ключові слова: правове регулювання, нагляд, контроль, законодавство, праця, трудове право, адміністративне право.

Постановка проблеми. На початку становлення своєї незалежності Україна отримала у спадок радянську систему нагляду і контролю у сфері праці, що вплинуло на відносини між державою та адміністраціями державних підприємств, установ, організацій, а також між адміністраціями підприємства, установ, організації та профспілками. Втрата державою статусу єдиного роботодавця зумовила низку змін у відносинах між суб'єктами трудового права, проте законодавство щодо нагляду і контролю за додержанням законодавства про працю так і залишилося обтяженим застарілою ідеологією (Білоус, 2020). Вирішення проблем у відповідній сфері є фактично неможливим без комплексних теоретичних досліджень, зокрема присвячених поняттю правового регулювання нагляду і контролю за додержанням законодавства про працю.

Стан дослідження. Окремі проблемні питання, пов'язані із регулюванням нагляду і контролю за додержанням законодавства про працю, у своїх наукових працях розглядали: Г.Л. Амбруш, Д.В. Бурлаченко, О.Р. Дашковська, С.І. Дворник, І.Ю. Кайло, А.В. Мельник, А.О. Нестеренко, Є.М. Попович, М.М. Сірант, Г.В. Терела та багато інших. Втім, незважаючи на чималі теоретичні здобутки, в юридичній літературі відсутні комплексні дослідження, присвячені теоретичному осмисленню сутності та змісту правового регулювання нагляду і контролю за додержанням законодавства про працю.

Саме тому метою статті є: визначити поняття та розкрити особливості правового регулювання нагляду і контролю за додержанням законодавства про працю.

Виклад основного матеріалу. При дослідженні поняття правового регулювання нагляду і контролю за додержанням законодавства про працю доцільно розглянути загально-наукові підходи до розуміння правового регулювання, які розкривають основну сутність цього юридичного явища. Слід зазначити, що в правовій літературі з цього приводу існують різноманітні підходи. Так, на думку Я.С. Богів та А.О. Нестеренко, у національній теорії права виробилося багато підходів, все різноманіття яких можна звести до двох основних. Відповідно до першого – правове регулювання розуміється широко, як всі форми юридичного впливу держави на поведінку людей. Такий вплив може здійснюватися через нормування життя, може бути інформаційним, мотиваційним. У цьому підході поняття правове регулювання та правовий вплив ототожнюються. Відповідно до другого підходу, правове регулювання розуміється вузько, як складова правового впливу. Поняття правовий вплив і правове регулювання розмежовуються. При характеристиці правового регулювання йдеться лише про втручання держави у суспільні відносини у вигляді норм права, тобто регулювання виключно за допомогою правових розпоряджень (Богів, Нестеренко, 2021: 78-79). Разом із цим така градація наукових підходів щодо розуміння правового регулювання представляється дещо завузькою. Розглянемо основні підходи щодо тлумачення поняття «правове регулювання».

Г.Л. Амбруш називає такі ознаки правового регулювання: 1) правове регулювання – різновид соціального регулювання; 2) за допомогою правового регулювання відносини між суб'єктами набувають певної правової форми, яка має споконвічно державно-владний характер, тобто в юридичних нормах держава вказує міру можливої та належної поведінки; 3) правове регулювання має конкретний характер, тому що завжди пов'язане з реальними відносинами; 4) правове регулювання має цілеспрямований характер – спрямоване на задоволення законних інтересів суб'єктів права; 5) правове регулювання здійснюється за допомогою правових засобів, які забезпечують його ефективність; 6) правове регулювання гарантує доведення норм права до їх виконання (Амбруш, 2016: 107). Перелічені ознаки, як і попередні авторські визначення правового регулювання, характеризують його як певну властиву державі діяльність із упорядкування соціальної взаємодії, яка має цілеспрямований характер і реалізується за допомогою правових засобів.

Інші вчені в своєму розумінні правового регулювання не виділяють державу в якості суб'єкта правового регулювання. І.М. Погрібний зазначає, що правове регулювання здійснюється за допомогою особливого, притаманного тільки праву механізму, і тільки за допомогою правових засобів, на відміну від правового впливу, до структури якого, окрім власне самого механізму правового регулювання, входить правотворчий процес, а також інші елементи. Правове регулювання завжди спрямоване на досягнення певної мети, результату за допомогою приписування суб'єктам виду та міри їх дій, воно завжди забезпечено примусовою силою держави у випадку будь-яких порушень (Погрібний, 2006: 8).

Як справедливо підкреслюють І.І. Лисюк та Н.М. Пархоменко, саме через норми права держава здійснює вплив на суспільство, на їх основі визначаються повноваження державних структур, завдяки нормам конкретизуються та реалізуються суб'єктивні права. Норма права є первинною клітинкою права та вихідним структурним елементом системи права. Призначення правової норми полягає у забезпеченні регулювання суспільних відносин, що досягаються у процесі реалізації правових приписів. Три основні способи правового регулювання: дозволи (надані суб'єктам права на активні дії); заборони, тобто накладені на суб'єктів обов'язки утримуватися від вчинення дій певного роду, та зобов'язання, покладені на осіб обов'язки певної поведінки. Зазначені способи безпосередньо визначають форму реалізації правових норм (Лисюк, Пархоменко, 2012: 54-55). Таким чином, означені науковці акцентують увагу на виключній, вагомій ролі правової норми у механізмі правового регулювання.

Правове регулювання нагляду і контролю за додержанням законодавства про працю характеризується, як діяльність уповноважених суб'єктів (насамперед органів державної влади) у царині закріплення механізму

контрольно-наглядової діяльності щодо додержання чинного законодавства в сфері трудових відносин. Саме органи державної влади визначають ті правові норми, які містять основоположні засади правового регулювання нагляду і контролю за додержанням законодавства про працю іншими суб'єктами.

Особливе значення в сфері правового регулювання, включаючи таку сферу, як нагляд і контроль за додержанням законодавства про працю, має його якість. Якість правового регулювання оцінюють крізь критерії цінності, ефективності та економності. Цінність правового регулювання характеризується позитивним впливом на існування й розвиток особи, створенням кращих умов для суспільства, групи осіб або окремої особистості. Економність визначається шляхом врахування витрат (предметно-речових, грошових, часових, кадрових, фізично-людських та інших), пов'язаних з досягненням певного результату правового регулювання. Ефективність визначається порівнянням отриманого результату й початкової мети (Чемодурова, 2020: 266).

Н.О. Саглаєва розглядає принципи правового регулювання як узагальнення численних механізмів правового регулювання, які можуть бути застосовані; як певну модель правового регулювання. Принципи правового регулювання містять конкретний спосіб правового регулювання правовідносин, чітко визначений спосіб реалізації та застосування встановлених прав та обов'язків. Принципи правового регулювання, на погляд акторки, слід розглядати як базові теоретичні моделі, систему специфічних нормативно-правових регулятивних засобів, яких залучається до багатьох конкретних механізмів правового регулювання в залежності від специфіки предмета та мети правового регулювання (Саглаєва, 2012: 112-114). Таким чином, в основу свого розуміння принципів правового регулювання авторка вкладає певний механізм, в основі якого покладено обрані для досягнення поставлених цілей регулятивні засоби.

Разом із цим, в основі правового регулювання лежить правова норма, тому слід зазначити, що правове регулювання нагляду та контролю за додержанням законодавства про працю вочевидь неминуче пов'язане з нормотворчістю, без якої неможливо його здійснення, тому в його основі, на наш погляд, мають бути покладені принципи нормотворчості. Принципи нормотворчості О.В. Шарган розглядає як основоположні ідеї, вихідні положення, покладені в основу діяльності щодо створення, зміни чи відміни норм права (Шаган, 2014: 65). На думку З.О. Погорелової, оптимальний перелік принципів нормотворчої діяльності має включати принципи гуманізму, демократії (народовладдя), верховенства права (включно з такими його складниками, як принцип прямої дії норм Конституції України, верховенство Конституції як Основного Закону, принцип законності, юридичної визначеності, рівності перед законом і недискримінації, пропорційності), прав людини, наукової обґрунтованості нормотворчих рішень, професійності нормотворчої діяльності, плановості, системності, комплексності, своєчасного перегляду і оновлення нормативних актів, гласності (Погорелова, 2021: 58).

Зазвичай автори називають загальні та спеціальні принципи нормотворчості, які пов'язані один з одним та сукупно складають систему принципів. До загальних принципів нормотворчості О.В. Шарган відносить принципи: верховенства права, гуманізму (спрямування нормотворчості на забезпечення гарантування прав і свобод людини), законності (відповідності діяльності нормам Конституції та законам України), гласності (який проявляється у тому числі й у доведеності до населення нормативно-правових актів), відповідальності за свою діяльність перед людиною та державою (Шаган, 2014: 65-66). Перелічені принципи мають своїм безпосереднім витоком Конституцію України.

У групі спеціальних принципів нормотворчості окремі науковці розрізняють дві підгрупи: формально-спеціальні та змістовно-спеціальні. До першої підгрупи відносять принципи динамізму та стабільності, оперативності, планування та прогнозування, системності та ієрархічності, застосування прийомів та засобів юридичної техніки (Шаган, 2014: 66-67). Ця підгрупа принципів відображає загальні вимоги щодо форми норм, які приймаються в результаті нормотворчої діяльності. Перелічені принципи пов'язані з професіоналізмом, який як окремий принцип нормотворчості виділяє О.Р. Дашковська. Авторка розкриває принцип професіоналізму як те, що проекти правових актів повинні готуватися фахівцями найвищої кваліфікації, які мають відповідну вищу освіту, практичні знання, навички та вміння (Дашковська, 2015: 36).

Перелічені спеціальні принципи нормотворчості обох підгруп більш детально розкривають зміст загальних принципів, що будуються на основних Конституційних вимогах. Підсумовуючи викладені позиції науковців щодо принципів нормотворчості, слід зазначити, що в основі принципів правового регулювання нагляду та контролю за додержанням законодавства про працю покладені принципи нормотворчості як обумовлені законодавством вимоги до створення норми в якості основного засобу правового регулювання.

Правові норми як засіб здійснення правового регулювання нагляду та контролю за додержанням законодавства про працю містяться у нормативно-правових актах різної юридичної сили. На найвищому щаблі знаходяться норми Конституції України. Можна погодитися з думкою І.Ю. Кайла про те, що роль Конституції України, як нормативно-правового акту, норми якого здійснюють правове регулювання нагляду і контролю за дотриманням трудового законодавства України, полягає у наступному: 1) норми Конституції України визначають найбільш значимі положення та приписи щодо права на працю та інших тісно пов'язаних з ним трудових прав людини в Україні, а також трудових правовідносин, які виникають у суспільстві; 2) за своєю сутністю конституційні засади захисту трудових прав спрямовані на формування дієвих механізмів захисту трудових прав та відображають соціальну та правову спрямованість Конституції України як складової системи правового регулювання трудових правовідносин, й у тому числі інституту нагляду і контролю за дотриманням трудового законодавства України; 3) Конституція України визначає основні трудові права

громадян України, захист яких є об'єктом нагляду і контролю за дотриманням трудового законодавства України (Кайло, 2020: 266).

Як підкреслює С.І. Дворник, проблеми правового регулювання державного нагляду і контролю за додержанням законодавства про працю викликають дискусії у науці як адміністративного, так і трудового права (Дворник, 2018: 99). Назване пояснюється тим, що норми в сфері нагляду і контролю за додержанням законодавства про працю містяться як у трудовому, так і у адміністративному праві.

Не зважаючи на доволі велике значення для правового регулювання нагляду та контролю за додержанням законодавства про працю норм Конституції, міжнародно-правових актів, законів та підзаконних нормативно-правових актів, хотілося б приділити увагу й локальним нормативно-правовим актам. Адже правове регулювання контролю та нагляду за додержанням законодавства про працю відбувається також на основі локальних нормативно-правових актів, у тому числі й колективних договорів.

Значна увага у локальному правовому регулюванні нагляду і контролю за додержанням законодавства про працю приділена питанням нагляду та контролю в сфері охорони праці на конкретному підприємстві. О.С. Вареник зазначає, що локальне нормативно-правове регулювання охорони праці являє собою систему правовідносин правової регламентації на певному підприємстві, установі чи організації, що базується на розроблених та прийнятих уповноваженими суб'єктами у особливому порядку нормативно-правових актах локальної нормотворчості, спрямованих на забезпечення належних умов праці, мінімізацію ризиків професійних захворювань та нещасних випадків, збереження життя, здоров'я і працездатності людини у процесі здійснення нею трудової діяльності, які не можуть суперечити чинним законодавчим актам, однак можуть конкретизувати їх та усувати можливі законодавчі колізії, мають внутрішній (локальний) характер, та дія яких поширюється виключно на конкретно визначених суб'єктів трудових відносин (Вареник, 2020: 284). Отже локальне правове регулювання фактично спрямоване на пристосування загальних правових норм до умов конкретних підприємств, установ та організацій.

Основні переваги локального нормативно-правового регулювання О.С. Вареник характеризує як такі, що зумовлені певними законотворчими напрацюваннями минулих десятиліть, орієнтацією на конституційні засади при розробці вимог до локальних нормативних актів з охорони праці, але при цьому відсутністю «зарегульованості» розглянутої сфери трудового законодавства. Недосконалість законодавства спонукає учасників трудових відносин на власний розсуд врегульовувати окремі питання охорони праці на підприємстві, установі чи організації. При цьому, порядок державного контролю прописаний нечітко, що дає простір для зловживань роботодавцями. Разом з тим, наявність в чинному трудовому законодавстві рекомендацій щодо розробки локальних інструкцій з охорони праці, можливість учасників трудових відносин діяти на власний розсуд при впровадженні локальних актів та соціальна спрямованість чинних законодавчих норм регулювання охорони праці вказують на приєднання Україною до поширеної на сьогодні серед європейських держав тенденції щодо розширення значення локальних нормативних актів з охорони праці як гнучкого інструменту, покликаного адаптувати умови праці до особливостей виконання трудової функції працівниками (Вареник, 2020: 14-15).

На основі проведеного аналізу типових колективних договорів доцільно відмітити, що основу правового регулювання нагляду та контролю у цих локальних нормативно-правових актах складає визначення компетенції профспілки щодо контролю за дотриманням законодавства та положень колективного договору, що стосуються інтересів працівників, зокрема, ним надаються повноваження щодо: забезпечення постійного контролю за своєчасним введенням в дію нормативних документів з питань трудових відносин, організації, нормування праці; законодавства про оплату праці; охорони праці; здійснювати перевірку виконання адміністрацією пропозицій представників Профспілки з питань охорони праці та ін. (Зразок типового колективного договору між роботодавцем та профспілковим комітетом первинної профспілкової організації закладу вищої освіти, 2020). Окрім цього саме локальними нормативно-правовими актами здійснюється правове регулювання контролю та нагляду за дотриманням законодавства про охорону праці уповноваженими особами з питань охорони праці, що є особливо важливим в разі відсутності профспілки. Положення про діяльність осіб з питань охорони праці на підприємствах, затверджуються локальними нормативно-правовими актами на підставі Типового положення про діяльність уповноважених найманими працівниками осіб з питань охорони праці, відповідно до якого Уповноважені з питань охорони праці перевіряють на підприємствах дотримання вимог нормативно-правових актів з охорони праці (Наказ Державного комітету України з промислової безпеки, охорони праці та гірничого нагляду Про затвердження Типового положення про діяльність уповноважених найманими працівниками осіб з питань охорони праці, 2007).

Висновки. Таким чином, правове регулювання нагляду та контролю за додержанням законодавства про працю слід тлумачити як здійснюваний, за допомогою прийнятих у встановленому порядку нормативно-правових актів різної юридичної сили, регулюючий та упорядковуючий вплив права на суспільні відносини, які виникають в процесі здійснення контрольної-наглядової діяльності за відповідним напрямом.

До ключових особливостей відповідного регулювання найбільш доцільно віднести наступні: а) реалізується за допомогою загальнообов'язкових норм, що містяться у нормативно-правових актах різної юридичної сили; б) правове регулювання здійснюється різноманітними суб'єктами в межах їх правового статусу; в) метою регулювання є забезпечення ефективного додержання всіма учасниками трудових правовідносин вимог законодавства про працю; г) відбувається одночасно за допомогою норм двох галузей права, зокрема трудового та адміністративного. Так, норми трудового права стосуються безпосередньо трудових відносин, їх

виникнення, реалізації та припинення, а норми адміністративного права мають владно-управлінський характер та націлені насамперед на впорядкування діяльності спеціально-уповноважених органів в цій сфері.

Список використаних джерел:

1. Амбруш Г.Л. Предмет, метод, способи правового регулювання. *Актуальні питання державотворення у аспекті євроінтеграційних процесів в Україні* : зб. тез круглого столу (м. Київ, 1 листопада 2016 р.). Київ: КНУТД, 2016. С. 107-108.
2. Білоус З. Роль профспілок у сфері нагляду і контролю за додержанням законодавства про працю. *Підприємництво, господарство і право*. 2020. № 3. С. 98-102. URL: <http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2020/3/17.pdf>.
3. Богів Я.С., Нестеренко А.О. Теоретичні основи визначення ролі норм конституційного права у системі правового регулювання. *Наукові записки Львівського університету бізнесу та права*. 2021. Вип. 30. С. 77-83.
4. Вареник О.С. Категоріально-понятійний апарат локального правового регулювання охорони праці. *Юридична наука*. 2020. № 6 (108). С. 279-288
5. Вареник О.С. Особливості сучасного стану локального правового регулювання охорони праці. *Соціальне право*. 2020. № 3. С. 11-16
6. Дашковська О.Р. Принципи нормотворчої діяльності: загальна характеристика. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2015. Вип. 35. Т.1. Ч.2. С. 34-36.
7. Дворник С.І. Правове регулювання державного нагляду і контролю за дотриманням законодавства про працю нормами трудового та адміністративного права: порівняльний аспект. *Приватне та публічне право*. 2018. № 2. С. 99-102.
8. Зразок типового колективного договору між роботодавцем та профспілковим комітетом первинної профспілкової організації закладу вищої освіти. Сайт «Запорізька обласна організація Профспілки працівників освіти і науки України». URL: https://pon.zp.ua/social-protection/agreements/id_27.html
9. Кайло І.Ю. Переваги та недоліки правового регулювання нагляду і контролю за дотриманням трудового законодавства України в сучасних умовах. *Юридична наука*. 2020. № 7(109). С. 263-271
10. Лисюк І.І., Пархоменко Н.М. Норма права як важливий регулятор суспільних відносин. Правове регулювання суспільних відносин в умовах демократизації Української держави: матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції. К.:НТУУ «КПІ», 2012. С. 54-56.
11. Погорелова З.О. Принципи нормотворчої діяльності органів державної влади. *Наукові записки НаУКМА*. Юридичні науки. 2021. Т. 1. С. 52-60
12. Погрібний І.М. Проблема співвідношення правового впливу та правового регулювання у теорії права. *Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ*. 2006. Вип. 34. С. 7-11.
13. Про затвердження Типового положення про діяльність уповноважених найманими працівниками осіб з питань охорони праці: Наказ Державного комітету України з промислової безпеки, охорони праці та гірничого нагляду від 21 березня 2007 р. № 56. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0316-07#Text>
14. Саглаєва Н.О. Принципи правового регулювання як самостійна юридична категорія. *Актуальні проблеми держави і права*. 2012. Вип. 64. С. 110-116.
15. Чемодурова А. Правове регулювання та його ефективність у сучасному світі. *Теорія держави і права*. 2020. № 4. С. 262-267.
16. Шаган О.В. Система принципів нормотворчості. *Науково-інформаційний вісник*. 2014. № 9. С. 64-69

References:

1. Ambrush, H.L. (2016). Predmet, metod, sposoby pravovoho rehulivannia [Subject, method, methods of legal regulation]. Aktualni pyannia derzhavotvorennia u aspekti yevrointehratsiinykh protsesiv v Ukraini : zb. tez kruhloho stolu (m. Kyiv, 1 lystopada 2016 r.). Kyiv: KNUVD, pp. 107-108. [in Ukrainian].
2. Bilous Z. (2020). Rol profspilok u sferi nahliadu i kontroliu za doderzhanniam zakonodavstva pro pratsiu [The role of trade unions in the field of supervision and control over compliance with labor legislation]. *Pidpryemnytstvo, hospodarstvo i pravo*. № 3, pp. 98-102. URL: <http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2020/3/17.pdf>. [in Ukrainian].
3. Bohiv, Ya.S., Nesterenko, A.O. (2021). Teoretychni osnovy vyznachennia roli norm konstytutsiynoho prava u systemi pravovoho rehulivannia [Theoretical foundations of determining the role of constitutional law norms in the system of legal regulation]. *Naukovi zapysky Lvivskoho universytetu biznesu ta prava*. Vyp. 30, pp. 77-83. [in Ukrainian].
4. Varenyk, O.S. (2020). Katehorialno-poniatiinyi aparat lokalnoho pravovoho rehulivannia okhorony pratsi [Categorical and conceptual apparatus of local legal regulation of labor protection]. *Yurydychna nauka*. № 6 (108), pp. 279-288. [in Ukrainian].
5. Varenyk, O.S. (2020). Osoblyvosti suchasnoho stanu lokalnoho pravovoho rehulivannia okhorony pratsi [Features of the current state of local legal regulation of labor protection]. *Sotsialne pravo*. № 3, pp. 11-16. [in Ukrainian].
6. Dashkovska, O.R. (2015). Pryntsyipy normotvorchoi diialnosti: zahalna kharakterystyka [Principles of rule-making activity: general characteristics]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu*. Vyp. 35. T.1. Ch.2, pp. 34-36. [in Ukrainian].
7. Dvornyk, S.I. (2018). Pravove rehulivannia derzhavnoho nahliadu i kontroliu za dotrymanniam zakonodavstva pro pratsiu normamy trudovoho ta administratyvnoho prava: porivniialnyi aspekt [Legal regulation of state supervision and control over compliance with labor legislation by labor and administrative law: a comparative aspect]. *Pryvatne ta publichne pravo*. № 2, pp. 99-102. [in Ukrainian].
8. Zrazok typovoho kolektyvnoho dohovoru mizh robotodavtsem ta profspilkovym komitetom pervynnoi profspilkovoi

- orhanizatsii zakladu vyshchoi osvity [A sample of a typical collective agreement between the employer and the trade union committee of the primary trade union organization of the institution of higher education]. Sait «Zaporizka oblasna orhanizatsiia Profspilky pratsivnykiv osvity i nauky Ukrainy». URL: https://pon.zp.ua/social-protection/agreements/id_27.html [in Ukrainian].
9. Kailo, I.Iu. (2020). Perevahy ta nedoliky pravovoho rehuliuвання nahliadu i kontroliu za dotrymanniam trudovoho zakonodavstva Ukrainy v suchasnykh umovakh [Advantages and disadvantages of legal regulation of supervision and control over compliance with labor legislation of Ukraine in modern conditions]. *Yurydychna nauka*. № 7(109), pp. 263-271. [in Ukrainian].
 10. Lysiuk, I.I., Parkhomenko, N.M. (2012). Norma prava yak vazhlyvyi rehuliator suspilnykh vidnosyn [The rule of law as an important regulator of social relations]. *Pravove rehuliuвання suspilnykh vidnosyn v umovakh demokratyzatsii Ukrainiskoi derzhavy: materialy II Mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii*. K.:NTUU «KPI», pp. 54-56. [in Ukrainian].
 11. Pohorielova, Z.O. (2021). Pryntsypy normotvorchoi diialnosti orhaniv derzhavnoi vlady [Principles of rule-making activity of state authorities]. *Naukovi zapysky NaUKMA*. Yurydychni nauky. T. 1, pp. 52-60. [in Ukrainian].
 12. Pohribnyi, I.M. (2006). Problema spivvidnoshennia pravovoho vplyvu ta pravovoho rehuliuвання u teorii prava [The problem of the ratio of legal influence and legal regulation in the theory of law]. *Visnyk Kharkivskoho natsionalnoho universytetu vnutrishnikh sprav*. Vyp. 34, pp. 7-11. [in Ukrainian].
 13. Pro zatverdzhennia Typovoho polozhennia pro diialnist upovnovazhenykh naimanymy pratsivnykamy osib z pytan okhorony pratsi: Nakaz Derzhavnoho komitetu Ukrainy z promyslovoi bezpeky, okhorony pratsi ta hirnychoho nahliadu vid 21 bereznia 2007 r. № 56. [On the approval of the Standard Regulation on the activities of persons authorized by employees on occupational safety issues: Order of the State Committee of Ukraine for Industrial Safety, Occupational Safety and Mining Supervision dated March 21, 2007 No. 56]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0316-07#Text> [in Ukrainian].
 14. Sahlaieva, N.O. (2012). Pryntsypy pravovoho rehuliuвання yak samostiina yurydychna katehoriia [Principles of legal regulation as an independent legal category]. *Aktualni problemy derzhavy i prava*. Vyp. 64, pp. 110-116. [in Ukrainian].
 15. Chemodurova, A. (2020). Pravove rehuliuвання ta yoho efektyvnist u suchasnomu sviti [Legal regulation and its effectiveness in the modern world]. *Teoriia derzhavy i prava*. № 4, pp. 262-267. [in Ukrainian].
 16. Shahan, O.V. (2014). Systema pryntsypiv normotvorchosti [System of principles of rule-making]. *Naukovo-informatsiyni visnyk*. № 9, pp. 64-69. [in Ukrainian].